



LUNDS UNIVERSITET  
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE  
Höstterminen 2010  
Lärarytbildningen i musik  
Josefin Gustafsson

**Skulle sångpedagogen kunna lära något av golfcoachen?**

Handledare: Hans Hellsten

## **Abstract**

### **Titel: Can pedagogical models used in golf coaching be used in vocal teaching?**

The purpose of this study is to see if there are models in golf coaching on a professional level, that could be further investigated, in a perspective to expand the teaching repertoire in vocal teaching in tertiary education.

The main questions of this study are: *What pedagogical models in golf coaching could be investigated in a further research project whose aim would be to develop vocal teaching on a collegiate level? What disparities between golf coaching and vocal teaching need to be taken into account in such a research?*

This study compares golf coaching and vocal teaching, especially their ways of using space, time and feedback. The study is a qualitative research, and the results are based on interviews with two vocal teachers at Malmoe Academy of Music, and furthermore two Swedish golf coaches who work with players at a professional level.

The study points at student influence on scheduling and planning, expanded forms of communication, and well structured feedback as possible areas for further research.

Keywords: vocal, teaching, music, golf, coach, coaching, schedule, planning, feedback

## Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka om det finns modeller i golfcoaching på professionell nivå, som skulle kunna undersökas närmare, i perspektivet att de skulle kunna utvidga det pedagogiska handlandet i sångundervisning på musikhögskolenivå.

De centrala forskningsfrågorna är: *Vilka pedagogiska modeller inom golfcoaching skulle kunna göras till föremål för en undersökning om överförbarhet till sångundervisning på högskolenivå? Vilka är de skillnader mellan golfcoaching och sångundervisning som behöver problematiseras inom ramen för en sådan undersökning?*

Studien jämför de båda yrkesområdenas sätt att arbeta, särskilt vad gäller rums- och tidsanvändning samt feedback. Undersökningen är genomförd i form av en kvalitativ studie där intervjuer med två sångpedagoger vid Musikhögskolan i Malmö samt två svenska golfcoacher till spelare på professionell nivå ligger till grund för resultatet.

Studien visar på studentinflytande över schemaläggning och målformulering, utvidgade kommunikationsformer och strukturerad och medveten feedback som tänkbara områden att undersöka.

Sökord: Sångpedagog, golf, coach, musik, studentinflytande, schemaläggning, miljö, feedback

## Innehållsförteckning

<b>1 Inledning</b> .....	<b>1</b>
1.1 Personlig bakgrund .....	1
<b>2 Syfte och frågeställning</b> .....	<b>1</b>
<b>3 Bakgrund</b> .....	<b>2</b>
3.1 Coach eller tränare?.....	2
3.2 Coaching i historien.....	3
3.3 Golfcoachen idag .....	4
3.4 Spelaren.....	5
3.5 Olika miljöer .....	6
<b>4 Metod</b> .....	<b>6</b>
4.1 Metodval.....	7
4.2 Urval .....	8
4.2.1 Sångpedagogerna.....	8
4.2.2 Golfcoacherna.....	8
4.2.3 Sammanfattning av urval.....	9
4.3 Respondenterna .....	9
4.4 Tillvägagångssätt.....	11
<b>5 Resultat</b> .....	<b>12</b>
<b>5.1 Förutsättningar</b> .....	<b>13</b>
5.1.1 Antal spelare per coach (studenter per lärare) .....	13
5.1.2 Lektioners och coachingmötens längd .....	14
5.1.3 Tid tillbringad med spelare eller elev utanför lektionstid.....	15
5.1.4 Golfcoachens och sånglärarens syn på sin yrkesroll och sina arbetsuppgifter.....	15
<b>5.2 Mötet</b> .....	<b>17</b>
5.2.1 När äger coaching eller undervisning rum, och vem bestämmer det?.....	17
5.2.2 Var äger coachingen och undervisningen rum?.....	18
<b>5.3 Coachens och lärarens kännedom om spelaren och studenten i ”skarpt läge” (tävling eller konsert)</b> .....	<b>20</b>
5.3.1 Kännedom i allmänhet.....	20
5.3.2 Kännedom om studenten/spelaren i konsert/tävlingssituation .....	21
<b>5.4 Hur ser arbetet ut under coachingmöten och lektioner?</b> .....	<b>22</b>
5.4.1 Problemlösning .....	22
5.4.2 Utvärdering och feedback.....	23
5.4.3 Hjälpmedel och resurser .....	25
<b>5.5 Är coachen eller läraren ensam ansvarig för spelarens eller studentens utveckling?</b> .....	<b>26</b>
<b>6 Genomgång av litteratur och tidigare forskning</b> .....	<b>27</b>
6.1 Grundläggande principer inom coaching .....	27
6.2 Coaching som undervisningsmetod i skolan .....	29
6.3 Ansvar, inflytande och mål – i skolan.....	29

<b>6.4</b>	<b>Ansvar, inflytande och mål - inom idrott .....</b>	<b>32</b>
<b>6.5</b>	<b>Feedback inom coaching.....</b>	<b>32</b>
<b>6.6</b>	<b>Kontakt utanför det fysiska mötet .....</b>	<b>33</b>
<b>6.7</b>	<b>Strategen och taktikern enligt Michael De Certeau.....</b>	<b>33</b>
<b>7</b>	<b>Resultatdiskussion.....</b>	<b>34</b>
<b>7.1</b>	<b>Diskrepans mellan yrkesroller, syn på yrkesroller och arbetsuppgifter hos golfcoacher och sånglärare .....</b>	<b>34</b>
7.1.1	Coachens och lärarens svårighet med att identifiera sig med bara en yrkesroll ....	35
<b>7.2</b>	<b>Olika inflytande över schemaläggning och planering för golfspelare och musikstudenter .....</b>	<b>35</b>
7.2.1	Ökat inflytande över schemaläggning med hjälp av gemensam planering och målsättning.....	36
7.2.2	Gradvis ansvarsöverlämnande i musikundervisning .....	37
<b>7.3</b>	<b>Olika mötesplatser och -traditioner i golfcoaching och musikundervisning .....</b>	<b>37</b>
7.3.1	Det fysiska mötet i Musikhögskolans klassrum .....	38
7.3.2	Det fysiska mötet i hemmiljö, på träningsanläggningar, på resa under tävlingsveckor och som caddie.....	38
7.3.3	Skillnader i användandet av kommunikation <i>utanför</i> det fysiska mötet .....	39
<b>7.4</b>	<b>Skillnader i gensvar till spelare eller student.....</b>	<b>40</b>
<b>7.5</b>	<b>Sammanfattning av resultatdiskussion .....</b>	<b>41</b>
7.5.1	Pedagogiska modeller inom golfcoaching som skulle kunna göras till föremål för en undersökning om överförbarhet till sångundervisning på högskolenivå .....	41
7.5.2	Skillnader mellan golfcoaching och sångundervisning som behöver problematiseras inom ramen för en vidare undersökning .....	42
<b>8</b>	<b>Eftertext .....</b>	<b>43</b>
<b>9</b>	<b>Litteraturförteckning.....</b>	<b>44</b>
<b>10</b>	<b>Bilagor .....</b>	<b>45</b>

# 1 Inledning

## 1.1 Personlig bakgrund

Jag kommer aldrig att glömma riksmästerskapen på Rya Golfklubb 1996 när jag för första gången hörde den dåvarande svenska landslagscoachen prata. Pia Nilsson var då i ropet och hade fört fram Sveriges största golfexport: Annika Sörenstam. Pia Nilsson pratade om rollen som trädgårdsmästare, om hur hon "vattnade" sina spelare och gav dem "näring", precis vid det tillfälle de behövde. Vi spelare, vi var alla små plantor som skulle vårdas för att kunna växa upp, blomstra och bli starka!

Det var också här jag hörde uttrycket "*att bli din egen coach*" för första gången. Det var detta koncept som då hade fått svensk golfidrott så internationellt framgångsrik, och man menade att det var en anledning till att Sverige låg i framkant både vad det gällde resultat och produkt men också på vilket sätt man hade fått spelare dit.

I drygt tio år var jag en del av det svenska golflandslaget, och ser det som att jag har blivit "fostrad" i den skola av idrott som det innebär. Min fostran har skett delvis på landslagsnivå, men också på klubbnivå av tränare och coacher av olika slag på hemmaplan. Det har också skett i USA där jag spenderade mina sista år av karriären. I samtliga av de här fallen har jag blivit coachad, tränad, handledd och sedd till på olika sätt och av olika personer, men med en gemensam utgångspunkt: jag som spelare, och med mina mål i fokus.

## 2 Syfte och frågeställning

För mig finns det många likheter mellan att vara elitsatsande golfspelare och att vara sångstudent på musikhögskolan: motivationen till utveckling; hårt arbete för att nå uppsatta mål; samarbete med dem som kan hjälpa att nå målen; motgångar och deras aktiva hanterande. Sport och konst, golf och musik, är inte samma sak, men jag menar att det går att jämföra utövarnas undervisande och lärande samt organisationen av de pedagogiska mötena.

Trots dessa likheter arbetar man på mycket olika sätt inom golfcoaching och musikhögskoleundervisning - det är min erfarenhet. Traditioner och "tänk" är olika. Som musikhögskolestu-

dent har jag saknat vissa metoder från golfvärlden. Några av dessa tror jag skulle kunna användas i musikundervisning.

I detta arbete vill jag därför försöka *identifiera* vilka pedagogiska gester och attityder i golfvärlden vars överförbarhet till musikvärlden man skulle kunna *undersöka*. Jag ämnar alltså inte säga vad man ska göra, inte heller bevisa att den ena eller andra sidan har fel. Jag vill bara föreslå vad man skulle kunna undersöka. Och detta får sedan göras i en studie av annan art och med större ambitioner än mitt examensarbete.

Jag kommer att jämföra golfcoaching och sångundervisning. Det beror på min erfarenhet av båda områdena. Förmodligen kan resultaten ändå tänkas in i en hypotetisk jämförelse mellan coaching och musikundervisning.

Mina forskningsfrågor är:

- *Vilka pedagogiska modeller inom golfcoaching skulle kunna göras till föremål för en undersökning om överförbarhet till sångundervisning på högskolenivå?*
- *Vilka är de skillnader mellan golfcoaching och sångundervisning som behöver problematiseras inom ramen för en sådan undersökning?*

### **3 Bakgrund**

Mina tänkta läsare är musiker och musikpedagoger. Jag kommer därför vara extra tydlig med att ge en bakgrund till det område jag anar att man vet minst om - golf och golfcoaching. Studien kommer flera gånger återkomma till ett antal olika begrepp och termer så som coach och coaching, golftränare, konsert- och tävlingsarena med flera. Här redovisar jag dessas definition och betydelse i just det här arbetet.

#### **3.1 Coach eller tränare?**

Att vara *coach* och att arbeta med *coaching* kan se väldigt olika ut beroende på område. Dessa begrepp har blivit mycket populära, och innebär kanske därför inte alltid vad begreppet per definition står för. Exempelvis använder man ofta *coach* inom idrott synonymt med *tränare*. Man pratar om *tenniscoacher* men *skidinstruktörer* eller *fotbollstränare* (Whitmore, 2003),

men i många fall sysslar samtliga med instruktion.

Stelter (2003) poängterar att det ännu inte finns någon klar begreppsskillnad mellan *träning* och *coaching*. Den generella uppfattningen om att en tränare fokuserar på den tekniska, fysiska och taktiska biten, och en coach på de psykologiska och sociala faktorerna är inte riktigt rättvis. I verkligheten blandas dessa olika fokus av personer som kallar sig både tränare och coacher.

### **3.2 Coaching i historien**

Begreppet *coach* har sitt ursprung i Ungern under 1400-talet och betyder då kärra eller hästdroska. Ungefär hundra år senare nådde detta transportmedel även England och engelsmännen satte då ord på den kusk, ”coachman”, som körde kärran och som dessutom hade ansvaret att vårda och ge hästarna den omsorg de behövde. Det är just detta ansvar och arbete som ligger till grund för vår uppfattning av *coach* idag. Ett tidigt exempel på coach i en överförd betydelse är de privatlärare vid engelska och angloamerikanska universitet som hjälpte studenter inför examina eller idrottstävlingar (Stelter, 2003).

Dagens förståelse av coach och coaching har sin grund i universitetsidrotten i England och USA. Här är idrott, även elitidrott, direkt knuten till skolväsendet på ett annat sätt än vi i Sverige är vana vid. I USA har i stort sett varje universitet och college ett fotbollslag, och detta fotbollslag tävlar mot andra skolors fotbollslag i en vad man kan kalla för ”collegeliga”, NCAA (National Collegiate Athletic Association). Genom att vara konkurrensstarka inom skolidrotten, lockar man också andra studenter till skolan. Det här systemet utvecklades starkt under 1960-talet i USA, och innebar att man anställde duktiga tränare, coacher, som kunde leda idrottstalanger till framgångar inom sin idrott (Stelter, 2003).

Forskare inom coaching, så som Stelter (2003), anser inte att coaching som metod behöver vara knuten till en viss titel eller funktion så som coach, ledare, tränare, instruktör eller pedagog. Coaching kan utövas av vem som helst som är villig och kompetent i att ta sig an metoden. Enligt Whitmore (2003) uppstår därför en fara i att självutnämna sig till coach eller i att utöva coaching, om man inte helt och hållet förstår innebörden av metoden. Detta menar Whitmore kan vara en förklaring till varför begreppen ibland uppfattas negativt. Så här beskriver Whitmore kärnan i coaching:



*”Coaching betyder att frigöra en persons möjligheter att maximera sina prestationer. Det är egentligen inte ett sätt att undervisa utan en metod att hjälpa andra att lära sig själva.”* (Whitmore, 2003, s.16)

I handboks litteraturen beskrivs coaching som ett arbetssätt som inte är instruktion eller undervisning – så som i traditionell undervisning - utan som en metod byggd på en jämlik relation i vilken coachen hjälper den coachade att nå dennes mål genom att lyssna och ställa rätt frågor (Stelter, 2003). Ett annat väl använt uttryck för detta är ”hjälp till självhjälp”.

Stelter talar också om hur den senare utvecklingen av coaching påverkats av psykoterapi och dennas växande popularitet. Han kallar 1980-talets våg av en mera individualiserad coaching för *tredje fasen*. I denna liknar coaching mera en konsulttjänst och en coach fungerar mer eller mindre som en psykologisk rådgivare. Liksom i psykoterapi fokuserar man på *processen* och att genom viss samtalsteknik hjälpa den coachade att själv utveckla personliga kompetenser i så stor utsträckning som möjligt.

### **3.3 Golfcoachen idag**

En golfcoach arbetar ofta med ett lag sammansatt av flera individuella golfspelare. Till skillnad från USA där golf lag finns vid nästan varje universitet eller college, så är den individuella tävlingsformen överlägset mest använd i Sverige. Lag förekommer dock på de flesta golfklubbar i Sverige och består många gånger av klubbens bästa spelare. Tillsammans tävlar man mot andra golfklubbar i ett slags seriesystem. Dessa tävlingar är mycket färre än de i vilka spelarna enbart representerar sig själva.

Liksom klubblagen, fast här på en nationell nivå, består Sveriges golf landslag av landets bästa spelare. Golf landslaget är indelat i flick- och pojklagslag, samt dam- och herrlagslag. Det är främst härifrån vi känner igen begreppet *coach* inom golf i Sverige. Här finns en coach för varje lag och det är oftast den personen som väljer ut vilka spelare som ska ingå i laget inför olika stora mästerskap så som EM och VM. Återigen, detta är exempel på benämning av en *roll* snarare än en definition av personens *metodiska tillvägagångssätt*.

Det kan vara bra att känna till att en golfcoach i Sverige många gånger har en tränarutbildning

i grunden. För att erhålla examen som Golftränare i Sverige måste man fullfölja PGA's (Professional Golf Association) tränarutbildning. Utbildningen innehåller fyra steg som ska uppnås under period över drygt tre år.

1. Ledarutbildning Barn
2. Ledarutbildning Ungdom
3. Tränarassistentutbildning
4. Tränarutbildning

Ofta arbetar en golfcoach även som golftränare på en golfklubb större delen av året. Utöver detta kan man, liksom respondenterna i den här studien, vara coach för till exempel damlandslaget på uppdrag av Sveriges golfförbund. Man kan också bli anlitad av en enskild spelare, då en spelare på mycket hög nivå som har möjlighet att ersätta coachen ekonomiskt. Som landslagscoach eller coach för enskilda spelare arbetar man mer eller mindre som egen företagare. I studien kommer jag att kalla detta arbete för "egen verksamhet".

Genom hela arbetet hänvisar jag till "golfcoacherna" och en golfcoachs arbete så som "golfcoaching". Detta främst för att hjälpa läsaren att skilja på golf- och musikrespondenterna.

Men golfcoach och -coaching är, som redan nämnts ovan, uttryck synonyma med många andra, snarare än en definition av vad själva utförandet av arbetet faktiskt innebär. Följaktligen löper förklaring av olika begrepp kontinuerligt i arbetet.

### **3.4 Spelaren**

En golfspelare kan antingen inneha amatörstatus eller proffsstatus. När vi använder ordet "proffs" till vardags är det ofta ett uttryck för att någon är väldigt duktig eller har en ovanligt stor talang. I golf innebär den professionella statusen att man får lov att ta emot prispengar, något som är förbjudet för amatörer. För att erhålla proffsstatus ansöker man om medlemskap hos PGA (Professional Golf Association) där ett godkännande ges om alla behörighetskrav uppfylls.

En professionell golfspelare kan ha många olika tävlingsbaser beroende på hur framgångsrik man är. Oftast håller man till på en viss tour (jfr. hockeyns elitserie i Sverige och NHL-liga i

USA!). Den högst ansedda touren i världen är damernas LPGA (Ladies Professional Golf Association), eller herrarnas PGA (Professional Golf Association) i USA. Här spelar världens bästa golfspelare och här är vinstsummorna högst.

### **3.5 Olika miljöer**

Vid ett flertal tillfällen i arbetet använder jag mig av orden *tävlingsarena*, *tävlingssituation* och *konserterituation*.

Med *tävlingsarena* menar jag dels golfbanan under pågående tävling, dels hela anläggningen där tävlingen genomförs. Hela anläggningen innefattar även träningsanläggningen där spelaren kan träna innan och efter tävlingsrundan. Detta blir aktuellt när golfcoacherna beskriver hur de dels följer spelaren i *tävlingssituation*, men också hur de hjälper till med tekniska detaljer under tävling. Detta sker då alltså på träningsanläggningen innan eller efter tävlingsrunda.

*Konserterituation* använder jag för att beteckna det moment och den plats då studenten befinner sig på scen inför publik och musicerar. Konserterituationen kan vara ett framträdande på Musikhögskolan men även utanför. *På skolan* innebär de konserter som på något sätt arrangeras av Musikhögskolan i Malmö, eller till och med är ett moment i studentens kurs. *Utanför skolan* är övriga konserter, exempelvis sådana som studenten är involverad i av egen vilja.

*Hemmiljö* är ett annat uttryck som uppkommer i samband med golfcoachernas beskrivning av var man träffar spelaren. Här menar man hemma i spelarens hem, men även spelarens golfklubb nära hemmet, som är den plats där spelaren tränar mellan tävlingar. Beroende på hur coachen arbetar, kan detta vara en plats som han eller hon väljer att besöka antingen självmant, eller på spelarens begäran. En golfcoaches arbetsplats är sällan förlagd till ett och samma ställe.

## **4 Metod**

Nedan beskriver jag på vilket sätt mitt arbete har genomförts. Jag kommenterar också urvalet av respondenter och de yttre förutsättningarna för deras arbete. Jag försöker också att belysa vissa väsentliga skillnader mellan sångpedagogens och golfcoachens yrken.

Teoretisk utgångspunkt för detta kapitel återfinns i kapitlet om litteratur (6).

#### **4.1 Metodval**

Jag har valt att genomföra en så kallad kvalitativ studie i form av intervjuer med fyra respondenter i två olika yrkesområden. Kvalitativ forskning innebär att man fokuserar på så kallade mjuka data, till exempel genom kvalitativa intervjuer och tolkande analyser. Med mjuk data menas de svar man får som inte kan mätas i siffror (Patel & Davidsson, 2003).

Valet av metod beror på forskningsfrågornas art och studiens karaktär av förundersökning. Jag försöker ju identifiera vad man inom mitt område skulle kunna undersöka vidare - och mera omfattande, kanske som ett aktionsforskningsprojekt.

Intervjuerna har varit semistrukturerade. En gemensam mall av frågor har i varje intervju kompletterats med följdfrågor som i situationen blivit intressanta att ställa. I så stor utsträckning som möjligt har jag velat ställa samma frågor till respondenterna från de båda områdena, men på grund av yrkenas natur har frågorna ibland krävt viss omformulering för att upplevas relevanta för respondenterna.

Jag vill också poängtera att jag har varit försiktig med att använda mig av termer så som coach och coaching i så stor utsträckning som möjligt. Detta för att jag inte velat färga respondenten eller förutsätta att man arbetar på ett visst sätt.

Mitt val att ställa mycket konkreta frågor om var, när och hur den pedagogiska verksamheten bedrivs, istället för att relatera intervjufrågorna till teorier om coaching, är också inspirerat av den syn på motsättning mellan teori och praktik, samhällelig strategi och privat taktik, som den franske filosofen Michel de Certeau formulerar i sin *The Practice of Everyday Life* från 1984 (franskt original 1980). Liksom hos de Certeaus medborgare har det varit tydligt att mina respondenter haft varierade och individuella relationer till teori om coaching. Jag har velat förstå den faktiska praktiken, vad som verkligen händer.

Hela resultatkapitlet liksom en stor del av diskussionskapitlet kommer att upptas av jämförelser mellan golfcoaching och sångpedagogik. Detta för att lättare kunna identifiera de skill-

nader som måste problematiseras vid en utvidgad undersökning om möjliga överföringar av pedagogiska metoder från golfcoaching till sångundervisning (observera riktningen!). En annan orsak är nödvändigheten av en detaljerad förståelse av de respektive aktiviteterna.

## **4.2 Urval**

Här följer en förklaring hur urval av respondenter har gjorts. Sångpedagoger och golfcoacher presenteras var för sig.

### **4.2.1 Sångpedagogerna**

I valet av respondenter avgränsade jag mig till sångpedagoger som arbetar vid en av landets musikhögskolor. Min tanke var att nå pedagoger som utbildar studenter, det vill säga ännu icke-professionella sångare. För att underlätta för mig själv logistiskt valde jag två sångpedagoger vid Musikhögskolan i Malmö. Båda är kvinnor men arbetar inom olika genrer, en inom jazz och rock, den andra inom klassisk musik. Denna genreskillnad har inte intresserat mig. Jag måste därför reservera mig för att skillnader i undervisningsmetod säkert förekommer mellan genrer.

Jag har studerat hos en av dessa sångpedagoger, vilket kan ha fått betydelse för resultatet. Till exempel är det möjligt att den andre sångpedagogen upplevde att hon inte behövde bry sig om några personliga konsekvenser av sina svar. Å andra sidan kan den tidigare relationen till en av sångpedagogerna ha varit positiv i den bemärkelse att vi har en god relation och ett samförstånd som kan ha underlättat öppna och fria svar. Givetvis finns samtidigt här en risk att respondenten håller inne med viss information med anledning av just den tidigare relationen.

### **4.2.2 Golfcoacherna**

Valet av golfcoacher grundade sig främst på att de är eller har varit tränare för spelare på en internationell professionell nivå, det vill säga att de har golf som deltids- eller heltidssysselsättning. Detta kan liknas vid eget företagande och jag har valt att kalla det för ”egen verksamhet”. Förutom denna typ av *egen verksamhet*, har båda haft eller har anställning på en golfklubb som golftränare. Båda respondenterna har PGA's tränarutbildning (se bakgrund-

skapitel för mer information). Utöver sin anställning och sin egen verksamhet har golfcoacherna även, vid olika tillfällen, varit coach för Sveriges golflandslag.

Golfcoacherna är en man och en kvinna. Liksom vid urvalet av sångpedagogerna har jag inte tagit hänsyn till könsfördelning. Det är möjligt att detta hade gett vidare perspektiv men på grund av tidsbrist väljer jag att inte ta upp det här.

Båda golfcoacherna har varit antingen tränare eller landslagscoach för mig, vid olika tillfällen. När jag använder ordet *tränare* menar jag den person som har hjälpt mig med min sving och med mina tekniska behov. Med *coach* menar jag den person som följde mig vid olika landslagstävlingar. Jag har inte upplevt att detta på något sätt har påverkat intervjuerna eller min analys av dem. Att de visste vem jag var och vad jag kunde om golf tror jag däremot underlätade för dem att uttrycka sig fritt.

#### **4.2.3 Sammanfattning av urval**

En stor skillnad i undersökningens utformning är att de sångpedagoger som ingår i urvalet av respondenter, undervisar ännu *icke-professionella* sångare – dessa är fortfarande studenter. Golfcoacherna däremot beskriver arbete med spelare på en internationellt hög *professionell* nivå. Detta är sannolikt betydelsefullt vid valet av hur man *väljer* att arbeta i sin yrkesroll, men också hur man har *möjlighet* att arbeta.

För en mer likvärdig jämförelse av yrkena hade jag kunnat undersöka sångpedagoger till sångare på en internationellt hög *professionell* nivå. Jag vill dock tydliggöra att det inte är min mening att göra en direkt jämförelse de båda yrkena emellan, utan snarare att plocka fram *vad* i arbetet med golfspelare på en professionell nivå som kan tänkas vara möjliga exempel på hur man kan utvidga sångundervisningen på musikhögskolenivå.

### **4.3 Respondenterna**

För att förenkla för läsaren har jag valt att kalla sångpedagogerna, tillika *musikerna*, vid namn som börjar på *M*, *Malin* och *Marita*, medan *golfcoacherna* har fått namn som börjar på *G*,

*Gunilla* och *Göran*. Valet av namn har inte styrts av några andra faktorer än initialbokstaven.

*Malin:*

Malin arbetar sedan 1985 vid Musikhögskolan i Malmö. Hon är huvudlärare i sång vid rock- och jazzutbildningarna. Hennes heltidstjänst består till största del av enskild sångundervisning, delvis av huvudinstrumentalister som studerar på IE-programmet, delvis av biinstrumentalister och studenter vid annat program som valt sångprofil. Hon undervisar dessutom i sångmetodik samt tillvalsämnen så som sångensemble.

Malin är själv utbildad klassisk sångpedagog men har även en musikerutbildning i individuell studiegång där hon inriktade sig på konstmusik, jazz, improvisation och komposition. Utöver detta har hon en 3-årig folkhögskoleutbildning på musiklinje.

*Marita:*

Marita har arbetat under en eller annan anställningsform i cirka tjugo år på Musikhögskolan i Malmö. Sedan 1998 har tjänsten varit kontinuerlig och Marita är idag tillsvidare anställd 50% på musikerlinjen. Hon undervisar främst de musiker som går kantorsutbildningen samt organistutbildningen. Utöver detta undervisar hon två sångare från Sundsgårdens folkhögskola med klassisk inriktning.

Marita har liksom Malin en instrumental/ensemble-utbildning i klassisk sång, och utöver detta en kantorsexamen samt utbildning vid operaskolan i Göteborg.

*Gunilla:*

Gunilla är utbildad golftränare enligt PGA's krav och är anställd av Linköpings golfklubb. Här arbetar hon 50% , och mest innebär det att erbjuda golflektioner till klubbens medlemmar. Hon är tränare för alla som vill, allt mellan nybörjare till juniorer, till seniorer.

Utöver detta arbetar hon med ett projekt som hon startade tillsammans med en före detta landslagscoach-kollega samt Annika Sörenstam. Detta projekt kallas Team Annika och är ett samarbete med Svenska Golfbundet. Det går ut på att ta sig an unga lovande golftalanger och stötta dem i form av resurser, kompetens och nätverk. Gunillas roll är projektledare, men framförallt coach för de spelare som ingår i Team Annika. Gunillas och teamets uppgift är att göra övergången från amatör till proffs så smidig och framgångsrik som möjligt.

Gunilla har jobbat som coach för flick- och damlandslaget under tolv år och har dessutom varit projektledare för en proffssatsning i Svenska Golf förbundets regi.

*Göran:*

När intervjun med Göran hålls har han sedan en kort tid gjort uppehåll från sitt yrke som golfcoach och tränare. Jag vill därför påpeka att jag har bett honom svara på mina frågor utifrån hans erfarenhet och kunskap från hans tidigare yrkesroll.

Innan Görans uppehåll från golfyrket, drev han ett konsultföretag där hans uppdragsgivare dels var den enskilda idrottaren, dels olika golfklubbar – den senaste Hylliekrokens Golfcenter i Malmö. Göran beskriver att den största delen av hans arbete har utgjorts av tjänsten som *tränare* vid den golfklubb som vid en viss tidpunkt varit hans huvuduppdragsgivare, men att detta har skett i kombination med de uppdrag han åtagit sig från olika professionella golfspelare.

I denna roll, som jag för enkelhetens skull kallar för *golfcoach*, har han arbetat efter det schema han och spelaren själva har satt upp. Det innebar bland annat att åka med på resor och arbeta med spelaren under exempelvis en eller flera tävlingsveckor. Det innebar också att möta spelaren på dennes hemmaklubb, som alltså inte nödvändigtvis var identisk med Görans golfklubb. Göran säger att det också förekom att man sågs på Görans arbetsplats.

De professionella spelare som Göran har arbetat med har dels anställt honom genom sina egna bolag eller genom den hemmaklubb spelaren tillhört. Här har då det egna bolaget eller spelarens hemmaklubb betalat Göran för hans arbete. Han har också använt sig av resultatbaserat arvode där han har fått en viss procentsats av spelarens prispengar.

Göran är liksom Gunilla utbildad golftränare PGA's krav, och har även han arbetat under flera år med svenska landslaget. Med detta arbetade han aktivt mellan 1999 och 2005, men gjorde även en del jobb efter det. Det senaste landslagsuppdrag han var delaktig i var 2008.

#### **4.4 Tillvägagångssätt**

Intervjuerna är genomförda dels genom fysiska möten, dels genom möten på Skype.



Av praktiska skäl var det ogenomförbart att fysiskt träffa Gunilla och Göran, så därför använde vi Skype. Vid dessa intervjuer använde vi enbart Skypes röstkanal, inte dess videokanal, detta för att uppnå en bättre stabilitet i överföringen. Jag förlorade alltså mina respondenters gestik och mimik, men menar ändå att de svar jag fick var väldigt konkreta och enkla att uppfatta och förstå. Vid de fysiska intervjuerna träffade jag Malin och Marita i respektive sångrum på Musikhögskolan i Malmö.

Intervjuerna spelades in med hjälp av ett ljudprogram i en bärbar dator med dess inbyggda mikrofon. Vid skypeintervjuerna använde jag mig av en stationär dator för själva internetkontakten, och sedan en bärbar dator för ljudupptagning. Samma ljudprogram användes som vid övriga intervjuer.

Efter genomförandet av intervjuerna konstaterade jag att vissa formella uppgifter saknades, anställningsform mm. Dessa valde jag att komplettera via email och meddelanden på facebook. Jag hade önskat att denna information fanns med i intervjuerna från början, men upplever samtidigt att de svar jag fick i skrift via meddelanden på internet räckte för det sammanställda resultatet.

Under arbetet med intervjuunderlaget har jag även märkt att jag några gånger i intervjuerna använt mig av benämningen *elever*. Jag hade föredragit att använda *studenter* istället för elever, och hade gärna sett att även respondenterna i sina svar, hade pratat om studenter, inte elever. Jag menar att högskoleutbildningar har studenter, inte elever.

Samtliga respondenterna informerades om syftet med intervjun i korta drag och inte mer ingående för att minska risken för att på något sätt färga respondenten. Respondenterna informerades också om att intervjun skulle komma att spelas in samt vad materialet senare skulle användas till.

## **5 Resultat**

Efter ett antal genomläsningar, reflektion och provande av olika möjligheter har jag indelat resultatet i kategorier med ett antal underrubriker enligt nedan. Jag har inte använt någon särskild metod annat än att genom kritisk reflektion identifiera nyckelord och tankar - och sedan

pröva deras relevans i olika ordningsförsök.

De båda yrkesgrupperna redovisas parallellt med varandra, dels för att identifiera viktiga praktiker, dels för att identifiera skillnader dem emellan. Jag hänvisar till mitt metodkapitel (4) för ytterligare information om mitt tillvägagångssätt och om respondenterna och deras arbetsförhållanden.

För vidare kartläggning av de olika begreppen pedagog, tränare, coach hänvisar jag till bakgrundskapitlet (3).

## **5.1 Förutsättningar**

I det här kapitlet redovisar jag hur respondenterna ser på förutsättningarna för sitt arbete. Jag har ställt frågan *hur många studenter/spelare* respondenten har och *hur tid till varje individ* disponeras. Jag har också velat ta reda på om respondenten anser att lösning av studentens eller spelarens tekniska problem är en viktig *arbetsuppgift*. Dessutom undrar jag vilken *roll* man anser sig ha i sin profession.

### **5.1.1 Antal spelare per coach (studenter per lärare)**

När det gäller *antal studenter* eller *spelare* har jag en uppfattning om att sångpedagoger jobbar med fler antal studenter än vad golfcoacher jobbar med spelare. Här har jag velat ta reda på om denna skillnad finns och även hur mycket tid man upplever att man har till varje individ – på och utanför lektionstid.

Min uppfattning om student- /spelarantal per coach/lärare bekräftades under intervjuerna. Golfcoacherna har i den här fallstudien få *antal spelare*, medan sångpedagogerna har ett markant *antal fler studenter* i sin undervisning. Malin förklarar att just i år har hon extra många studenter, totalt 33 stycken. Detta är dubbelt så många som hennes kollega Marita som undervisar ett femtontal studenter. De studenter man har, blir man tilldelad i början av terminsstarten.

Gunilla och Göran, som själva styr hur många spelare de har, uppger att de vill begränsa antalet för att kunna arbeta som de önskar. Göran förklarar hur hans inställning till detta har än-

drats med åren.

*”Ja, som jag ser det nu i efterhand så kan jag ju säga att det var för många att hålla på med tjugo. Senaste åren har jag haft tre som mest. Och det är väl ungefär vad man klarar av om man ska ha något större och djupare engagemang.”* (Göran)

Alla fyra respondenter svarar att man mestadels arbetar med en student eller spelare åt gången. Med undantag för vissa gemensamma lektioner samt metodiklektioner undervisar både Malin och Marita sång enskilt, dvs. med en student åt gången. Göran berättar hur han aldrig träffar mer än en spelare åt gången, och Gunilla beskriver att hennes arbetssätt baseras mer på henne själv än på spelaren eller yrkets natur. Hon upplever att hon blir splittrad om hon ska ge fokus åt fler än en spelare under en och samma tävlingsvecka.

*”Om jag åker på en USA-tour-tävling [accepterat uttryck för en deltävling på Ladies Professional Golf Association Tour], om jag har två spelare samma tävling är det ett pedagogiskt problem tycker jag. Därför det finns förväntningar på att finnas tillgänglig och så. Så det jag försökte göra då det var att säga ”den här veckan är jag för dig, för X, och nästa vecka kommer jag ägna hundra procent åt Y.”*  
(Gunilla)

### **5.1.2 Lektioners och coachingmötenes längd**

Både Gunilla och Göran kopplar samman antal spelare med den *tid* man har till varje individ, och trycker på vikten av de tidsekonomiska ramarna för att kunna göra ett bra och rättvist jobb. Gunilla har gått ifrån att ha halvtimmeslektioner till lektioner om minst en timma, och hon menar att det är en förutsättning för att kunna ge spelaren det engagemang och fokus som krävs. *”Det som jag ser till att ha, som jag har lärt mig, det är att jag har tid.”* Troligtvis menar Gunilla i det här fallet de lektioner som hon har med spelare på den golfklubb hon är tränare på.

Även Malin och Marita undervisar timmeslektioner, men också halvtimmeslektioner beroende på vilken utbildning som studenten går.

### **5.1.3 Tid tillbringad med spelare eller elev utanför lektionstid**

Eftersom antalet studenter skiljer sig från antal spelare, undrade jag om den tid man lägger på varje individ *utanför* lektionen disponeras på olika sätt. Samtliga är överens om *att* man lägger mycket tid på varje individ utanför det fysiska mötet med studenten eller spelaren. Vilken typ av arbete som läggs ner skiljer sig dock mellan respondenterna, och även huruvida det ingår i ens tjänst eller ej.

Gunilla menar att det ingår i hennes överenskommelse med spelaren att alltid vara tillgänglig, t.ex. via telefon, e-post eller skype, och att detta är en stor del av arbetet. Malin däremot beskriver detta som jobb utanför hennes schemalagda arbete, sådant som hon många gånger gör på helger och lov.

*”Jag sa det till mina kolleger här förra veckan att, jag tror jag hade två helger förra året som jag var ledig under hela läsåret förutom julen då.”* (Malin)

Medan både Gunilla och Göran beskriver kontakten *utanför* det fysiska mötet som en mer personlig relation, säger Marita att den kontakten man har med varje student utanför det fysiska mötet handlar mest om praktiska saker, t.ex. att ändra en lektionstid.

Malin och Marita berättar också om den typ tid av studenttid som inte innebär någon form av individkontakt. Det handlar mest om att leta bra material/repertoar som passar de olika studenterna, och enligt Marita sker detta arbete oftast i början av en termin.

Malin säger också att hon utöver repertoarletandet och repertoarinstudering dessutom lägger mycket tid på att reflektera över varje students situation. Malin beskriver en typ av student som hon upplever vara väldigt självgående, målmedveten och klar med vad han eller hon vill och ska göra, och hur hon då försöker svara på frågor som *”Vad är det den här personen glömmer bort att den inte har med sig? Är det någonting som jag kan tillföra här som den personen kan möjligtvis vilja ta sig an också?”*. Malin berättar att detta tar energi och tid.

### **5.1.4 Golfcoachens och sånglärarens syn på sin yrkesroll och sina arbetsuppgifter**

När det kommer till handledning och hjälp med individens tekniska problem ställer sig respondenterna olika till uppgiften. Dels beroende på vilka *arbetsuppgifter* de anser sig ha

ansvar för, men också beroende på vilken *yrkesroll* de benämner sig själv med.

Även om också Gunilla är utbildad och verksam som svingtränare, är hon den enda av respondenterna som inte anser sig ha någon yrkesroll som innebär ett ansvar för spelarens teknikproblem. Gunilla gör skillnad på olika yrkesroller och påpekar att hon inte är spelarnas svingtränare. Däremot har hon ett nära samarbete med de personer som har den rollen, och detta gör att om något tekniskt problem uppstår under en tävling kan hon ändå hjälpa spelaren. När Gunilla får frågan vilken yrkesroll hon anser sig ha svarar hon så här:

*”Jag skulle gärna hitta ett bra namn på det. Så att, nej, du får inget bra svar från mig där för jag vet inte riktigt. Men jag tror att skrivs det om det så är det coach. Sen är jag själv lite allergiskt mot just det ordet alltså.”* (Gunilla)

Till skillnad från Gunilla, beskriver sig Göran som spelarnas svingtränare, men vill ändå kalla sig för en utpräglad coach.

*”Jag skulle vilja säga att jag är utpräglad coach. Det är jag. Min uppgift är att vara ett bollplank till individen. Och ett bollplank där bollen studsar tillbaka, inte ett plank där bollen bara faller ner. Utan att kommer man till mig så får man någonting tillbaka om sig själv. En spegling eller vad man ska kalla det för.”* (Göran)

Malin och Marita är överens om att det är en stor del av arbetet att hjälpa studenterna att överkomma tekniska svårigheter och utmaningar i sången. Marita beskriver det som hennes stora uppgift, som hon verkligen inte får backa för, men Malin varnar för att det kan bli för mycket teknik och att det kan döda musiken. Hon beskriver det som att *”man blir för fokuserad på det tekniska och så försvinner det musikaliska uttrycket.”*

Gunilla och Göran beskriver hur de noga överväger huruvida det är lägligt att gå in i tekniska detaljer eller ej. Göran delar upp arbetet i olika faser och skiljer på om man är i en uppbyggnadsfas eller i en tävlingsfas. Under tävling är han liksom Gunilla noggrann med att sortera i informationen och hålla sig till så kallad basfakta.

*”Checklista på uppställning, sikte, sådana här enkla grejer. Inte krångla till det*

*med att börja göra några stora saker utan bara stämna av det och få spelaren i en tryggare känsla i det den ska göra.” (Göran)*

Marita väljer inte något specifikt begrepp utan ser sig som lite av allt. Malin säger också att hon ser sitt arbete som många delar tillsammans, men att hon först och främst ser sig som sångerska. Hon säger däremot att hon arbetar till största del som pedagog och hur det här arbetet kan liknas mer med att vara coach eller mentor.

*”Och i min pedagogroll så ser jag mig som sångerskan, kreatören, projektledaren. Och coachen också lite...eller mycket, men också den här mentorn som försöker hjälpa till och leda. Jag måste säga att jag ser det inte som en sak utan för mig är det väldigt holistiskt.” (Malin)*

## **5.2 Mötet**

I frågorna om mötet vill jag få en bild av *när* man träffar studenten eller spelaren, hur *schemalagningen* går till, samt hur *ofta* man sedan träffas. Jag vill också förstå om man alltid träffar sin student eller spelare i samma *miljö* eller om man, till exempel, flyttar undervisningsmiljön till konserten/tävlingsarenan. Jag vill också veta om denna *rörlighet* anses vara väsentlig och i så fall varför.

### **5.2.1 När äger coaching eller undervisning rum, och vem bestämmer det?**

Både Malin och Marita svarar på min fråga om schemalagning att lektionerna äger rum i stort sett varje vecka på samma tid. Malin beskriver dock ett nytt koncept för året och hur det har krävts mycket arbete för att få det att fungera schematekniskt. Konceptet bygger på att studenterna har sin individuella lektionstid, men att de även har gemensamma lektioner i större grupp vid utvalda tillfällen.

*”Eftersom jag har påbörjat ett helt nytt koncept i år - jag kommer att jobba i projekt och gemensamma lektioner, och masterclass - så fick alla uppgifter om det och vilka lektioner de skulle blocka för att kunna jobba tillsammans och så.” (Malin)*

Gunilla och Görans upplägg för *när* mötet med spelaren sker liknar varandra. Gunilla har

spelarens tävlingssäsong som utgångspunkt och kommer utifrån denna överens med spelaren vilka tävlingar hon ska närvara vid, när hon träffar spelaren på dennes hemmaklubb för träning, eller när man åker till ett annat ställe för exempelvis läger eller annan aktivitet. Gunilla tar en av sina spelare som exempel och berättar hur den spelaren är väldigt tydlig med hur hon vill ha det och när hon vill att Gunilla ska vara med, t.ex. vid en tävling.

Göran berättar mer konkret hur ofta och när mötet sker med spelaren. Planeringen utgår ifrån spelarens tävlingsplanering, och han lägger in fler möten med spelaren inför större tävlingar, två till tre gånger i veckan. Andra perioder, då spelaren reser mycket och är borta i kanske fyra, fem veckor, sker mötet så fort spelaren kommer hem.

*”Det har ju varit utifrån spelarens tävlingsplanering. Har man försökt lägga det då inför större tävlingar där vi har träffats två, tre gånger i veckan. Och sen, vissa perioder är de ju ute och reser så mycket. De är borta kanske fyra, fem veckor. Att man då försöker lägga en träff så fort de kommer hem och göra en utvärdering av vad som har hänt och kolla upp läget så.”*(Göran)

### **5.2.2 Var äger coachingen och undervisningen rum?**

Malin och Marita är överens i frågan om *var* mötet med eleverna sker, båda svarar att det sker i deras respektive sångrum. Även Göran har en bas för möten med spelarna på hans träningsanläggning. Mötet kan också ske på tävlingsarenan dit Göran tar sig vid bestämda tillfällen. Göran tycker det är angeläget att se spelaren i hetluften och inte bara i den trygga hemmamiljön. Merparten av mötena sker dock i annan *miljö* än tävlingsmiljö.

När Marita blir ombedd att svara på vilka likheter och skillnader som finns mellan den miljö där undervisningen äger rum och den miljö som studenten sedan kan tänkas utöva sina färdigheter svara hon följande:

*”Detta är ju ett rum med ganska bra akustik. Många av de (studenterna) är ju ute i kyrkor. Och andra, de som ska bli sångpedagoger, de kommer ju dels vara ute i konsertsituationer och dels kanske de också kommer vara i en musikskola och ska själv undervisa i ett liknande rum. Men det är ju väldigt skillnad om du tänker att här är det ju bara dem och jag. Om du tänker att man tränar inför en konsertsitua-*

*tion där man möter publik eller inför en undervisningssituation.” (Marita)*

På samma fråga svarar Gunilla att golf är en av de få sporter där tränaren sällan är på arenan, men hon beskriver samtidigt hur hon prioriterar att närvara i *tävlingsmiljön*. Här vill hon komma så nära spelaren som möjligt och är därför gärna caddie åt spelaren, dvs. följa spelaren under tävlingen som dennes assistent.

*”Ett tag försökte jag vara caddie när jag kunde vilket är allra, allra bäst. För då kan man ju höra resonemanget. Men tävling, skarpa lägen tycker jag är bra.”*

(Gunilla)

Gunilla poängterar dessutom vikten av att träffa spelaren i dennes *hemmiljö* där spelaren kan känna sig avslappnad. Hon planerar också in läger på olika platser och gör aktiviteter som inte har med spelet att göra, till exempel kräftfiske .

Malin och Marita värderar möjligheten att se deras studenter i konsertsituation högt, men inte hos någon av dem ingår detta i deras tjänst. Både Malin och Marita försöker, i den mån de kan, att närvara vid så många av deras studenters konserter, åtminstone de som är förlagda till musikhögskolan. Även om närvaro vid konserter inte är en del av Maritas tjänst, upplever hon att det skulle kännas väldigt märkligt att arbeta med en student under en termin, och sedan inte få följa denna hela vägen fram till slutprodukten, till konserten.

Malin berättar om sin önskan att jobba med studenten utifrån fler perspektiv än sångens och hur hon skulle vilja samarbeta med studentens ensemblelärare. Jag ber henne beskriva hur ett sådant upplägg skulle kunna se ut:

*”Jag skulle önska att vi som team, ensemblelärarna och jag då, och instrumentallärarna för övriga instrumentalister i ensemblen, att vi tillsammans kunde enas om ett tema. Ett visst antal låtar, en viss grupp av låtar som ska genomföras. Som man sjunger på sånglektionen, som man spelar på sin instrumentallektion, som man tar med sig till ensemblen. ... ( ) ... Och då skulle jag önska att jag kunde få jobba med studenten här inne. Att studenten först får låten, studerar in, sen jobbar vi här med teknik och uttryck och tankar. Sedan kanske man kunde få in en av instrumentalisterna och kanske den instrumentalläraren. Och så jobbar man bara med gitar-*



*risten, eller bara med pianisten med den låten. Och sen kan man plocka den till ensemblen och att man kan få vara med i ensemblesituationen.”(Malin)*

Hon fortsätter med att förklara att det hade varit viktigt att få vara med på ensemblelektionerna för att det där händer så mycket annat än i sångrummet. I en sådan situation skulle hon inte behöva vara så aktiv, utan istället vara med och anteckna för att sedan arbeta vidare vid nästa lektionstillfälle.

### **5.3 Coachens och lärarens kännedom om spelaren och studenten i ”skarpt läge” (tävling eller konsert)**

Här får respondenterna svara på om det upplever att de vet hur studenterna eller spelarna agerar i så kallat skarpt läge, dvs. under en konsert eller tävling. De får också berätta hur de i så fall har skaffat sig den här informationen.

Gunilla och Göran är överens om att de har en klar och tydlig bild över hur deras spelare fungerar i tävlingssituation. Denna uppfattning har de skaffat sig genom att närvara vid tävlingar, men också genom att ha lärt känna spelaren i olika miljöer, och på så sätt lärt sig känna igen vissa signaler. De menar att genom att skaffa sig en helhetsbild av spelaren, så kan de också förstå hur denna fungerar i fler situationer, så som tävling.

#### **5.3.1 Kännedom i allmänhet**

Göran menar att även om han inte träffar en spelare varje vecka, så har han oftast ändå en tät kontakt på annat sätt vilket gör att han som coach ändå är uppdaterad om vad som händer kring den personen. Detta är en viktig del för att kunna ha en klar bild och god *kännedom* om spelaren eftersom *”hur det har varit hemma kan ju också påverka hur det kommer att bli ute på tävlingen”*, enligt Göran.

Malin återkommer flera gånger under intervjun till hur viktigt hon tycker det är att se till individen, till människan, och hur det första hon gör på metodiklektionens terminsstart är att rita upp ett hjärta med ordet människa i mitten. Att skapa en god relation till studenten är viktigt för henne. Hon redogör också för en spridd uppfattning att instrumentalpedagoger inte ska gå in i psykologiska situationer, och hur hon ställer sig emot detta och menar att sång är väldigt

komplikerat eftersom det är så personligt på många sätt.

*”Hur man kan använda det som kanske har varit lite jobbigt till att få ut det i uttrycket som kan bli ett otroligt personligt uttryck. Det är ju ingenting som studenten kanske ser från början att det ska användas till det, men jag tänker ju så. Och där blir det ju liksom en personlig coaching också. Som många inte tycker att man ska hålla på med. Men då är ju sången väldigt speciell och det är svårt att undvika.”*

(Malin)

### **5.3.2 Kännedom om studenten/spelaren i konsert/tävlingsituation**

Respondenterna berättar om hur tydlig bild de upplever att de har av sina studenter/spelare i en *tävling/konsertsituation*. Gunilla, som inte ser sig som en svingtränare, poängterar hur viktigt det är även för personen med den rollen, att komma ut och se hur det verkligen är på tävlingsarenan. I citatet nedan nämner hon också fördelen att agera *caddie* till spelaren vid tillfälle.

Jag vill först förtydliga att en *caddie* är en 'personlig assistent' som en spelare på hög nivå väljer med stor omsorg. Denna person ska ha fullständig koll på golfbanans struktur, och den har oftast besökt tävlingsbanan lång tid i förväg för att skapa sig den här uppfattningen. Om förhållandet mellan spelare och *caddie* är väl fungerande deltar *caddien* aktivt i alla typer av resonemang med spelaren ute på tävlingsarenan i form av till exempel klubbval och strategiska val. *Caddien* kan till och med vara den som påminner spelaren om att äta och dricka under tävlingsrundan.

*”Det är sådan otrolig skillnad om man har varit på plats. Och det där är nog väldigt olika, en del tränare ser aldrig sina utövare. Jag tror att risken med det är att, då jobbar man...det blir liksom i en pseudovärld. Alltså man jobbar med en sak och sedan är det något annat som sker någon annanstans. Så jag är absolut för att man på något sätt får se sin utövare i skarpt läge vad det nu än må vara. Och gärna någon gång vara *caddie* om man kan.”* (Gunilla)

Gunilla tror att möjligheten att närvara vid tävling eller inte, har med resurser att göra, dvs. huruvida spelaren har råd att betala tränaren eller coachen för en sådan insats. Hon tror att

kvalitén på samarbetet och därmed också på spelarens nivå blir bättre om dessa möjligheter finns.

Marita förklarar även hon hur värdefullt det är att kunna se studenten utanför sångrummet, och framförallt under gemensamma lektioner där hon samarbetar med en kollega. Då får hon tillfälle att inte sitta vid pianot och kan då enbart fokusera på att lyssna och se studenten. Däremot upplever hon att det är svårt med nya elever och att hon inte har någon uppfattning alls om hur de fungerar i konsertsituation. Malin ser en annan problematik i att bilda sig en uppfattning om studenter i konsertsituation och säger att *”det är ju inte alla studenter heller som får ha konserter”*.

För vare sig Malin eller Marita ingår den tid de lägger på att närvara vid elevernas konserter i deras tjänst. Samtidigt säger båda att det vore konstigt att inte följa upp studenterna vid exempelvis ett terminsuppspel.

#### **5.4 Hur ser arbetet ut under coachingmöten och lektioner?**

Det här materialet är hämtat från de delar i intervjuerna där respondenterna på något sätt uttrycker hur de metodiskt arbetar i olika områden.

##### **5.4.1 Problemlösning**

Gunilla säger, att för att nå spelaren på bästa sätt, skall man sända på så många olika kanaler som möjligt. Hon menar att det är viktigt att inte köra fast, utan kunna se om spelaren är mer mottaglig för exempelvis visuell information, eller auditiv, eller känslor.

Marita pratar om att se individen där den befinner sig, både vad gäller det som behöver förbättras och det som är uppnått. Hon, liksom Gunilla, beskriver sitt arbete som *problemlösning*, där det gäller att hitta en metod och ett arbetssätt som fungerar till var och en. Här ger hon exempel på hur det kan gå till:

*”Sen försöker jag också se de studenter som har väldig känsla för text. Tycker det är roligt med text och uttryck och sånt. Då försöker man hitta sådan repertoar som ska tilltala dem. Så mycket är vunnet om det är en rolig text som de kan tycka är*

*roligt att framföra kanske och nästan dramatisera. Mot andra som tänker mycket mer tekniskt och ser sig själva som ett stort instrument och är mer intresserade av att stå och känna in saker. Då gäller det att hitta var och en.” (Marita)*

Gemensamt för både Gunilla och Göran är att de vill arbeta långsiktigt, att inte ändra arbetssätt bara för att man närmar sig tävling, utan fortsätta med samma processer och samma långsiktiga mål. Göran beskriver sitt arbete med att dels få spelaren att prestera på topp på kort sikt, dels hela tiden sträva mot de långsiktiga målen. Han ser det som mycket viktigt att få spelaren att förstå det sättet att arbeta och tänka, att förstå att det arbete man gör just här och nu är en del i att nå de större målen längre fram.

Malin trycker på vikten av att skapa en bra kommunikation mellan henne och studenten. Hon berättar om sin inställning att ”allt går att lösa” så länge det finns en tvåvägskommunikation. Här beskriver hon hur det kan se ut när hon står inför problemet där det inte finns någon bra kommunikation:

*”Jag har ju oftast kämpat ett tag tills det rinner över och då måste man ta i situationen och prata med den här personen.” (Malin)*

Malin återkommer även många gånger under intervjun till filosofin kring att våga ha en personlig relation till studenten, att se människan bakom prestationen och att våga ta i sådant som kan vara jobbigt för studenten. Marita å andra sidan konstaterar att en sådan kommunikation inte förekommer så ofta.

#### **5.4.2 Utvärdering och feedback**

Samtliga respondenter talar om utvärdering i sitt arbete efter till exempel en stor tävling eller en stor konsert. Gemensamt är också att både Gunilla och Göran samt Malin och Marita för någon form av anteckningar under tävling eller konsert som de sedan använder som material i kommande möten.

*”Ja, jag brukar ha med mig den boken och då skriver jag alltid små anteckningar. Mer sammanfattningar av saker som jag har gått och funderat på att jag skulle vilja prata med personen om.” (Göran)*

*”Om jag tar konserterna här som sker på skolan, så har jag varit där och tittat, så har jag ju fört egna anteckningar. Då skriver jag in det på vederbörande person och pratar om det i nästa lektion.”* (Malin)

Marita och Göran har olika åsikter om när en viss utvärdering sker i processen. Göran anser att det är bra att träffa spelaren så snart inpå den genomförda tävlingen som möjligt. Han menar att allting då är färskt i minne. Marita däremot delar upp feedbackprocessen i två delar – den muntliga och den där man tittar på till exempel en inspelning från exempelvis konserten. Den muntliga sker i direkt anslutning till uppspel eller konsert, och det moment där man sätter sig ner med studenten och tittar på inspelning från uppspelet eller konserten kan ske längre tid efter.

*”Ja alltså vi gör båda delar. Först är det då det här tillfället där man sjunger upp. Och sen sätter sig då studenten och så har vi ett samtal. Och sen har jag då dessutom spelat in det så att man sen nästa lektion, och då blir det ofta kanske vid terminsstarten då, att man tittar på det här och då kan man ha det som utgångspunkt.”* (Marita)

Gunilla pratar om att vara så sorterad som möjligt i sin feedback och vara noga med att ge spelaren sådant som denne kan ta med sig ifrån mötet- inte värdera eller lägga in känslor i det hela. Gunilla menar att man måste bena ut problemet för att kunna veta hur man ska jobba med det. Därför är hon noga med att aldrig ge feedback i form av ”det var bra”, eller ”du var väldigt stressad på banan idag”. Detta menar Gunilla inte ger spelaren något som denne kan använda sig av.

*”Det är ofta så att många spelare kan bli så här känslomässiga. Nä, jag har inget flyt, eller jag har bara otur, eller det kändes... Det blir lite luddigt så.”* (Gunilla)

Även Göran vill vara så konkret som möjligt och nöjer sig inte med att säga till spelaren att någonting var bra. Han vill få så specifik fakta som möjligt på vad det var som var bra eller mindre bra. Liksom Gunilla pratar även Göran om att bena ut problemet och lyfta upp det som en händelse. Först när man arbetar på det här sättet får spelaren någonting att ta med sig, någonting som är konkret. Göran har hört från sina spelare hur de upplever hans sätt att jobba

på:

*”Det som jag har hört att spelarna har tyckt det är att det har blivit lite tydligare för dem vad som har inträffat. Istället för att gå där och bara fokusera på någon negativ sak som de ältar om och om och om igen.” (Göran)*

Malin beskriver å andra sidan hur hon vill komma åt studentens och hennes egen känsla och upplevelse av konserten.

*”Alltså, allt har ju också att göra med om det är någonting att kommentera. Annars så kollar man ju bara upp hur den personen hade det. Hur den mådde och om det kändes bra och om det var kul och om det gav någonting och så. Och också min upplevelse då, hur jag upplevde det.” (Malin)*

### **5.4.3 Hjälpmedel och resurser**

I sitt arbete med feedback använder sig Gunilla av fyra olika verktyg som hjälpmedel: egna anteckningar, det hon själv ser, statistik samt videokamera. Videokamera är inte tillåtet att använda under tävling, men däremot under träning.

Göran har ett väl utvecklat tekniskt system där videokamera används i kombination med ett svinganalysprogram. Detta använder han, dels för att kunna se detaljer i slow motion som han inte själv uppfattar med blotta ögat, dels för att ge spelaren möjlighet att skapa sig en egen bild av sin sving. Dessutom tar han hjälp av olika verktyg som spelaren använder för att förstärka den fysiska känslan av exempelvis en svingförändring.

Malin och Marita tar båda två upp hur gärna de vill arbeta med andra verktyg så som filmkamera eller inspelningsapparat, men beskriver också de tekniska svårigheterna.

*”Nu förra året så filmade vi hela betinget för kyrkomusikerna. Sedan så har det då varit jättemycket problem med att få ut den här filmen eftersom jag inte har kunnat få någon teknisk hjälp.” (Marita)*

*”Där har jag känt mig lite som en analfabet själv för att jag inte har haft någon inspelningsapparat här inne. Och jag har äskat om pengar till en sådan i fem år*

*och inte fått det, utan då ska man gå och kvittera ut det hos Hasse och när hinner man det på en lektionsdag?” (Malin)*

Malin beskriver också hur de ekonomiska resurserna begränsar henne.

*”För många år sedan var jag ju inne på att jag ville ha en loop här inne. Det är allt det där, men finns det inga pengar att söka, så finns det inga pengar att söka.”*  
(Malin)

### **5.5 Är coachen eller läraren ensam ansvarig för spelarens eller studentens utveckling?**

Respondenterna har fått frågan om de kan beskriva hur nätverket kring en student eller spelare ser ut, det vill säga om det finns fler personer kring en individ som har med dess målmedvetna utveckling inom sång eller golf att göra.

Gunilla beskriver hur nätverket ser ut kring en spelare på internationellt hög nivå och vilka roller som finns.

*”Runt varje spelare på den nivån så är det en agent definitivt. Det är en tränare. Det är någon vän eller något bollplank i någon form, kalla det mental coach eller vad du vill. Så minst en fyra, fem stycken.”* (Gunilla)

Gunilla är en del av ett projekt som har grundats av Annika Sörenstam. Tillsammans med Pia Nilsson och Lynn Mariott har de utformat ett arbetssätt som grundar sig på Annika Sörenstams egna erfarenheter och framgångar i sin golfkarriär. Gunilla berättar om en av förklaringarna till varför Annika Sörenstam tror att hon blev så framgångsrik:

*”Annika sa att det som gjorde att jag blev bra, det var att jag hade starkt team, och att det teamet samarbetade. Och det är det vi vill, det är så vi vill jobba och det vi tror på.”* (Karin)

Göran drar samma slutsats när det gäller teamets samarbete och berättar om ett lyckat samarbete där han själv har ingått.

*”Senaste killen jag jobbade med han har ju haft en fystränare och en sjukgymnast som jag har haft tätt samarbete med. Där de två också var kolleger med varandra. Som har gjort att vi tre tillsammans med spelaren har haft ett väldigt nära samarbete som har varit givande för alla parter.”* (Göran)

Göran pekar också på faran med att ha för många personer kring sig som spelare och hur det kan göra att spelaren tappar bort sig själv och börjar lite på mer på andra än på sig själv. Även Malin har liknande erfarenheter av de problem som kan uppstå när en av hennes studenter har mer än en sångpedagog.

*”Men det kan ju vara lite svårt det där när man delar på två lärare som har två helt olika uppfattningar om sång...( )... någonstans så tror jag inte på den modellen...( )... Det blir nästan en tävling om vem man ska ha förtroendet för.”* (Malin)

Marita ger körledare på och utanför skolan och andra lärare på musikhögskolan som exempel på övriga personer som kan finnas runt en sångstudent.

## **6 Genomgång av litteratur och tidigare forskning**

Jag har valt att använda mig av avhandlingar och forskningsstudier, men också av enstaka artiklar av intresse för min uppsats. Inom ämnet coaching har jag främst vänt mig till handböcker av erkända författare inom ämnet för att komma så nära de områden jag vill beröra.

### **6.1 Grundläggande principer inom coaching**

Whitmore (2003), visar på hur Timothy Gallweys klassiska bok *Tennis – det inre spelet* kom samtidigt som psykologin mer och mer började lämna sin behavioristiska fas, i vilken man ansåg att människan var ett tomt kärl som skulle fyllas med någonting. Den nya psykologin innebar istället en syn på människan som fylld av möjligheter, och att det som behövdes var metoder för att lyfta fram och utveckla dessa (Whitmore, 2003). Denna människosyn delas av coaching och innebär att relationen mellan coach och utövare är jämlik i jämfört med den traditionella och ojämlika relationen mellan lärare och elev. Här handlar det istället om att se



till vad personen *kan* – och skulle kunna - snarare än vad personen gör.

*”Uttrycken ”att få ut det bästa av någon” och ”dina dolda resurser” underförstår att det finns mer inom individen som väntar på att frigöras. Om inte chefen eller coachen tror att människor äger större kapacitet och förmåga än de ger uttryck för, kan han inte hjälpa dem att utvecklas.” (Whitmore, 2003, s.20).*

Också Stelter (2003) beskriver den avgörande betydelsen av en likvärd position för både coachen och den coachade trots deras olika roller i processen.

Whitmore ger i sin bok uttryck för att coachen måste ha en optimistisk inställning till människors inre kunskap och kompetens, deras *”slumrande förmåga”* (Whitmore, 2003). Att *”plocka fram”* dessa förmågor vid rätt tillfälle är enligt Whitmore coachens främsta uppgift.

I boken *Coaching, lärande och utveckling*, tar även Reinhard Stelter upp hur coachingens utveckling – naturligt nog - följer psykologins utveckling. Stelter beskriver dels coachingens historia inom idrott, dels inom organisationer och näringsliv. När det gäller coaching inom just idrott, nämner han det system som kom att utvecklas i USA på landets college och universitet, som till en början, för att använda Stelters uttryck, var aningen *”mekaniskt”*. Man ansåg att idrottsutövaren var ett objekt som coachen kunde forma och manipulera. Senare har man börjat se på idrottsutövaren som en person med samma ansvar för utveckling och prestation som coachen själv.

I likhet med Whitmore säger Stelter att coaching i praktiken handlar om att ge hjälp till självhjälp. Forskning visar att utövarens prestation blir mer stabil om han eller hon lär sig via en upplevelse eller konkret händelse (Stelter, 2003).

Fler av de handböcker inom coachingämnet, som används i detta arbete, föreslår att man träffas i en miljö, gärna neutral, där den coachade känner sig trygg och lugn. Nilsson (2000) skriver ingenting konkret om plats för mötet med golfspelaren, men ger däremot fler exempel på situationer där coachen ger feedback på vad den har sett under både träningspass samt tävling.

## **6.2 Coaching som undervisningsmetod i skolan**

Wisker (2008) menar att coaching skiljer sig från traditionell undervisning genom att den inte fokuserar på instruktion. Istället uppmuntras studenten att själv ta ansvar för sin utveckling genom att identifiera sin aktuella kompetens, vad som behöver förbättras för att nå de mål studenten själv sätter upp, och hur denna utveckling ska ske. I coaching ställs öppna frågor som leder till att studenten själv kan kartlägga sina mål och strategier. Utan att ge det "rätta svaret", vägleder coachen studenten till att själv komma med förslag på hur han eller hon skall gå till väga.

Nämnvärt är att Wisker gör skillnad på coaching och mentorskap. Coaching fokuserar mer på att hjälpa till med att hitta vad exempelvis studenten behöver för att nå sina mål, eller hjälpa studenten till att hitta lösningar på hur hon eller han ska ta sig an problem och svårigheter som uppstår. En coach kan vara en person som kommer in under viss tid, med ett visst mål. Den här personen behöver vara någon med kunskap och erfarenhet av coaching som metod. Mentorskap, däremot, utförs av någon som själv har erfarenhet från samma profession och som själv har "gjort resan". Mentorn finns med hela vägen och jobbar långsiktigt.

Wisker anser att coaching i högskoleutbildning är mycket användbart, och speciellt användbart vid terminsstart. Studenten kan då bli delaktig i processen genom att själv sätta upp mål för terminen och ge förslag på tillvägagångssätt. I likhet med många andra, varnar även Wisker för studentens initiala reaktion på coaching. Studenten kan förvänta sig att läraren ska ge honom eller henne svar och lösningar, men Wisker menar att detta är något studenten snart lär sig ta ansvar över själv. Resultatet blir en självständig student med större självförtroende.

Wisker tar också upp den oro en lärare kan känna inför övergången till ett mer coachingliknande arbetssätt och hur denne kan anse sig inte ha tillräckligt med tid. Effektiv coaching kan dock enligt Wisker frigöra tid för läraren. Målet är ju att studenten själv söker och finner lösning till olika problem, och istället för att ständigt förse studenten med svar, guidar man denne i dennes mera självständiga arbete.

## **6.3 Ansvar, inflytande och mål – i skolan**

I en studie om den kommunala musikskolan och musiklejarutbildningen berättar Brändström

och Wiklund (1995) om en försöksverksamhet med ambitionen att lämna ett större ansvar till eleverna. Detta gjordes genom att en grupp pianostudenter själva fick formulera och utvärdera sina egna mål med terminen. De fick också bestämma när och hur länge de skulle ha lektion. Författarna beskriver att man hade för avsikt *”att införa ett ”högskolemässigt” arbetssätt i den högre musikutbildningen och därmed närma sig de gällande utbildningsmålen”* (Brändström, Wiklund, 1995, s.216). Antalet deltagare i projektet var 53 pianostudenter och Sture Brändström själv var försöksledare och pianolärare. Wiklund fungerade som extern utvärderare.

Resultatet visade att studenterna i stor utsträckning ansåg detta arbetssätt vara just mer likvärdigt det verkliga arbetslivet. Studenterna var i de flesta fall positivt inställda till projektet och ansåg att de hade stort inflytande över sina studier.

Författarna belyser även hur andra forskare problematiserar den typ av arbetssätt som ger studenten så kallad svag inramning. Undervisning utan tydliga ramar och tydlig struktur från läraren kan i inledningsskede av undervisningen skapa ångest och oro hos studenten. Brändström & Wiklund nämner filosofen Fromms sätt att se på denna problematik:

*”Hos varje människa finns både en längtan efter frihet och en instinktiv längtan efter underkastelse.”* (Brändström, Wiklund, 1995, s.221).

En aspekt av undersökningens resultat som var svårare att mäta var den som handlade om huruvida studentens ämneskunskaper förändrades. Brändström och Wiklund beskriver den dock som viktig och förklarar att projektet bedömdes som gynnsamt när det kom till inverkan över repertoarmängd, uttryckskraft, fantasi och konstnärlig medvetenhet – i alla fall hos de deltagare som hade en positiv inställning till projektet.

Effekter som projektet hade på sådana kunskaper som inte är direkt ämnesrelaterade diskuterades också. Syftet var att ge studenten större ansvar, och ett flertal tillfällen att utveckla egenskaper så som självförtroende, självständighet och planeringsförmåga gavs till studenten. Så här citeras en av deltagarnas upplevelse av projektet:

*”Det jag fick känna i samband med projektet var att jag växte både som person och pianospelare. Självförtroendet åkte upp en pinne! Det var en bra avslutning på ut-*

*bildningen även om jag önskat ett sånt arbetssätt tidigare i utbildningen. Även i andra ämnen.” (Brändström, Wiklund, 1995, s.221).*

Slutligen ska det också nämnas några ord om vad studien innehåller om lärarens syn på projektets arbetssätt och resultat. Fördelarna var tydliga:

*”Den största fördelen ansågs vara att studenterna alltid kom förberedda till sina pianolektioner, vilket gjorde att arbetet i hög grad upplevdes som levande och meningsfullt. Som ett positivt inslag uppfattades också att rollen som undervisare, och framför allt rollen som ”pådrivare”, hade tonats ned till förmån för ett mer handledningsinriktat och stödjande arbetssätt.”(Brändström, Wiklund, 1995, s.221).*

Men även nackdelar fanns. Arbetssituationen upplevdes som ojämn eftersom vissa dagar blev väldigt långa med många lektioner, medan andra dagar blev utan lektioner. Det var också vanligt att studenterna strök sig från schemat i sista sekund om de inte var tillräckligt förberedda. Läraren upplevde därför att arbetet blev svårplanerat och ojämt.

Wisker (2008) ger förslag på alternativa undervisningsmetoder för enskild undervisning, bland annat coaching, och säger att relationen mellan lärare och student skall vara balanserad och likna den mellan medarbetare. När lärare och elev inleder ett samarbete bör ett kontrakt skrivas, där man gemensamt tydliggör parternas olika roller, ansvarsområden och åtaganden.

Gaunt (2009) visar att studenter oftast är passiva i planeringen av den egna undervisningen, möjligen med undantag av val av konsertrepertoar.

Gaunt visar också att musikhögskolestudenter med mer än en lärare i sitt huvudämne upplever att de tvingas ta större ansvar för sin egen utbildning. När studenterna själva måste organisera lektionstider och möten med lärare, upplever de att lektionsinnehåll och den personliga tiden med läraren bli mer effektiv. Samma studie visar dock att studenter med bara en lärare i huvudämnet, får ett större förtroende för denne och därför upplever att de kan utvecklas och göra stora framsteg. Gaunt menar därför att en student kanske kan ha fler lärare ju längre utbildningen var gången, och desto närmre de kom deras professionella liv.

#### **6.4 Ansvar, inflytande och mål - inom idrott**

Whitmore (2003) är inte ensam om att beskriva vikten av tydliga mål i arbete med coaching. Stelter (2003) föreslår att coachen och den coachade ingår i ett *tydligt kontrakt*, där exempelvis målsättning, tidsomfång, antal möten, mötesplats och involverande personer ska ingå. Detta kontrakt upprättas av båda parterna, och ska också beskriva åtgärder vid missnöje eller konflikt mellan parterna.

Whitmore talar om slutmål och prestationsmål. Slutmålet är det man önskar nå vid ”resans slut”, men som inte alltid är inom räckhåll vid projektets början. Slutmålet kan också vara svårt att helt ha kontroll över själv och vara beroende av andra faktorer så som exempelvis en annan spelares prestation. Ett prestationsmål å andra sidan är ett sådant för vilket man har god chans att kontrollera. Det ska alltså vara möjligt att uppnå med den prestationsnivå man anser sig ha vid den tidpunkt som målet sätts upp.

#### **6.5 Feedback inom coaching**

En av coachens huvuduppgifter är att ge den coachade kvalificerad feedback. Många handböcker inom ämnet beskriver feedback-momentet som helt avgörande för den coachades utveckling.

Stelter (2003) beskriver kvalificerad feedback som beskrivande och inte på något sätt värderande. Med andra ord lämnar detta inget utrymme för coachens personliga bedömning av exempelvis ett resultat.

Whitmore (2003) tar upp vikten av att ge feedback på både resultat och process, och beskriver metaforiskt golfbollens nedslagsplats som resultatet och golfslaget som processen. Han menar att man allt för ofta glömmer den feedback som handlar om processen, att man alltför ofta enbart värderar resultatet. Liksom Stelter förespråkar Whitmore en konkret och så exakt beskrivande feedback av processen som möjligt. Istället för att kritiskt kommentera den coachades handling bör coachen beskriva vad det är han eller hon ser.

Pia Nilsson (2000) ger exempel på feedback som inte är tillräckligt konkret: ”*Du var nervös*

idag” (Nilsson, 2000, sid 85). En sådan feedback är otillräcklig och hjälper inte den coachade att bli bättre. Nilsson beskriver den bästa feedbacken som ”sorterad”, och föreslår istället följande:

*”Dina rörelser var snabbare än igår, du var väldigt tyst i pauserna. När jag såg och hörde det undrade jag om du var extra nervös inför dagens tävling”* (Nilsson, 2000, s.85).

Nilsson menar att även positiv feedback bör vara konkret. Att säga *vad* det är som fungerar bra och inte bara *att* det fungerar bra, ökar enligt Nilsson den coachades kunskap om vad det är konkret som gör dem bra och mindre bra.

Enligt Wisker (2008) är syftet med feedback att bygga upp den coachades självförtroende samt att motivera denne till ett mer självständigt arbetssätt.

## **6.6 Kontakt utanför det fysiska mötet**

I Wiskers undervisningsguide påpekas att coaching som metod underlättar kontakt med studenten utanför undervisningsrummet, exempelvis via internet. Här är det viktigt att man skapar en sådan typ av kommunikation där man har en viss formell kontakt så att man inte förlorar personlig respekt eller undgår att få arbetet gjort. Förslag på olika tekniker man kan använda sig av är e-post, Skype, video och telefon.

E-post är den absolut vanligaste och enklaste form att använda sig av vid upprätthållandet av kontakt med en enskild student utanför undervisningsrummet. Här finns också goda möjligheter till att ge feedback till studenten. Man bör enligt Wisker akta sig för sådan typ av skriftlig feedback som riskeras att misstolkas av studenten.

## **6.7 Strategen och taktikern enligt Michael De Certeau**

Eftersom studien har kommit att visa att det finns en skillnad mellan de *metodiska gesterna* och det metoden står för i *teorin*, har jag intresserat mig för Michael de Certeau's (1984) filosofiska syn på samhället. Han menar att individen gör sina val utifrån den konkreta situation och att dessa val inte nödvändigtvis är kongruenta med samhällets regler, normer, eller

institutioner. De Certeau lånar från militärteorin distinktionen mellan *strategi* och *taktik*. Samhället och institutionella organ är den strategiska nivån, och medborgaren och konsumenten agerar på den taktiska nivån. Ett av de Certeaus exempel är den officiella karta som beskriver staden i sin helhet. Individerna, som faktiskt promenerar längs gatan, skapar sin egen taktik för att navigera i staden, och är inte alltid styrd kartan.

## 7 Resultatdiskussion

I det här avsnittet kommer jag att försöka besvara mina forskningsfrågor (se Syfte, kapitel 2) med utgångspunkt i det resultat jag funnit och den litteratur jag har använt mig av. Diskussionen kommer att fokusera på följande;

- a) *schemaläggning* av mötet med studenten,
- b) *miljö* för mötet med studenten,
- c) användandet av *feedback* i sångundervisning.

Inledningsvis tar jag upp *skillnader* i hur de båda grupperna identifierar sin yrkesroll, samt skillnader i yrkesområdenas grundläggande förutsättningar.

### 7.1 Diskrepans mellan yrkesroller, syn på yrkesroller och arbetsuppgifter hos golf-coacher och sånglärare

Jag finner det intressant att coaching är ett ord som bränns samtidigt som det är attraktivt, och jag tror att det är något man ska ha i bakhuvudet när man tar del av mitt material. Under denna rubrik kommer jag inte att komma med något specifikt förslag, men anser det vara en nödvändig diskussion eftersom teori och verklighet inte stämmer överens i denna fråga.

Coaching har olika betydelse för olika personer. Jag tycker mig ana att coaching som begrepp redan har passerat förbi inom golfområdet, medan det är nytt och spännande inom sångundervisning. Med inspiration av Michael de Certeau (1984), är det av just denna anledning som jag har undvikit att använda termen coaching i mina frågor till respondenterna, och istället koncentrerat mig på vad det är man *gör* i sin undervisning.

Jag vill understryka att jämförandet *inte* handlar om att se om man kan göra en tävling till en

konsert, eller en konsert till en tävling, utan endast belysa *skillnaderna* för att sedan se om man i sångundervisning kan använda sig av någon eller några av coachingteknikerna, såsom de kommer till uttryck i golfcoaching.

### **7.1.1 Coachens och lärarens svårighet med att identifiera sig med bara en yrkesroll**

När frågan ställs till respondenterna om vilken roll man anser sig ha får jag fyra olika svar. Flertalet, tre av respondenterna i det här fallet, har svårt att definiera sin roll och vill hellre använda fler benämningar på sin yrkesroll.

Sångpedagogerna vill kalla sig både för pedagog och coach, för lärare och sångerska, för mentor och handledare, etc.

Gunilla tror att hon omnämns som coach av andra, men har svårt för att använda sig av den titeln själv. Detta beror främst på den negativa klang som hon upplever har uppstått på grund av att det har blivit ett ”mode” i att vara coach av olika slag.

Göran är den enda av respondenterna som vill kalla sig för coach, och han går till och med så långt att han säger att han är en *utpräglad* sådan.

Det är svårt att spekulera i varför de flesta av respondenterna upplever att det är så svårt att benämna sig själv med en yrkesroll. Det är möjligt att man just vill kunna välja bland flera olika metoder i sin undervisning, och reserverar sig så genom att se sig själv som en slags 'allt-i-allo'.

Däremot krävs vidare undersökning för att avgöra huruvida samtliga respondenter – och deras kollegor! - är medvetna om vad de olika metoderna innebär eller om det är - just som Gunilla uttrycker det - ”ett mode” i vissa ord.

## **7.2 Olika inflytande över schemaläggning och planering för golfspelare och musikstudenter**

En tydlig skillnad mellan golfspelarens och sångstudentens inflytande över schemaläggning



och planering visar sig i den här studien. Coachinglitteraturen pekar på vikten av jämlikhet i relationen mellan coachen och den coachade. Denna jämlikhet återfinns jag i mina golfrespondenters beskrivning av sin verksamhet, men inte hos mina sångrespondenter.

Båda golfcoacherna beskriver hur de tillsammans med den spelare som de arbetar med gör en årsplanering som utgår ifrån spelarens behov. Här tar man främst hänsyn till spelarens tävlingsplanering, och man försöker schemalägga möten som passar denna. I motsats till sångpedagogerna behöver en golfcoach inte ta hänsyn till några yttre omständigheter så som kursplaner eller styrdokument av olika slag, utan behöver bara se till spelarens individuella behov. Detta kan mycket väl vara en av anledningarna till att denna skillnad finns.

Gaunt (2009) menar att, med undantag för val av repertoar, så har musikstuderande föga inflytande över sin undervisningsplanering. Jag har också funnit att sångpedagogernas studenter har lite att säga till om vad gäller exempelvis schemaläggning. Sångpedagogerna beskriver till exempel detta moment som något som redan är förutbestämt - studenterna är tilldelade en lektionstid som vanligtvis inträffar varje vecka.

Här hade jag önskat att schemaläggningen liknade lite mer det upplägg som golfcoacherna beskriver, där exempelvis en terminsplanering hade kunnat utgå mer från studentens konserter - både på och utanför skolan! Det är möjligt att en vidare studie av föremålet hade kunnat föreslå att ett sådant arbetssätt ger en mer verklighetsförankrad undervisning och bidrar till att studenten ser undervisningen som en naturlig del av sin utveckling.

### **7.2.1 Ökat inflytande över schemaläggning med hjälp av gemensam planering och målsättning**

Det finns även en stor skillnad områdena emellan när det gäller tydligheten i vilka mål en golfspelare har med sitt möte med coachen, och i vilka mål en sångstudent har för sin utbildning hos sångpedagogen. Golfspelarna i det här fallet är yrkesutövare, medan sångstudenterna är just studenter. De golfspelare som coacherna i den här studien arbetar med är mycket målmedvetna och har ett tydligt intresse i sin utveckling och process - tjäna pengar. En sångstudent har inte dessa grundläggande förutsättningar och jag anar en mindre tydlighet när det gäller mål hos dessa.

Jag menar att man borde undersöka om man från golfcoaching till sångundervisning skulle kunna föra över idén om en gemensam planering, inkluderande både schemaläggning samt långsiktiga och kortsiktiga mål. De långsiktiga målen är själva musikerfärdigheten och de kortsiktiga kan vara beting, examina, konserter och uppspelningar. Den gemensamma planeringen tror jag skulle kunna vara till stor hjälp för att främja studentens självständighet och dennes ansvar för sin egen utveckling.

Precis som Brändström och Wiklund beskriver i sin studie, så skulle en sådan frihet - eller möjlighet till eget ansvarstagande – kunna innebära att studenten fick ett större engagemang och delaktighet i sin individuella undervisning och dessutom bli mer medveten om vad som krävs för att uppnå individuella mål. För att kunna göra en bedömning av hur ofta man som student skulle behöva träffa sin golfcoach eller sångpedagog, krävs också en egen reflektion över undervisningstyp och framförallt – mål.

### **7.2.2 Gradvis ansvarsöverlämnande i musikundervisning**

Man skulle också kunna undersöka om man under i musikutbildning på högskolenivå skulle använda sig av omedelbart studentansvar eller gradvis ansvarsöverlämnande, under utbildningens gång, från lärare till student.

Både Brändström och Wiklund samt Wisker diskuterar den oro som kan uppstå hos en student som behöver ta ett för stort ansvar. Studenten behöver kanske få möjlighet att “lära sig” att ta ansvar för sin utbildning och i att sätta upp tydliga mål. Även detta skulle kunna vara del av en vidare undersökning.

### **7.3 Olika mötesplatser och -traditioner i golfcoaching och musikundervisning**

Det är tydligt att sångpedagogen mest arbetar i sitt sångrum, medan golfcoachen är där spelaren befinner sig - både på träningsanläggningen och på tävlingsarenan. En av sångpedagogerna uttrycker en önskan att arbeta på ett coachingliknande sätt, men upplever att hon begränsas av ekonomiska- och tidsekonomiska ramar. Liksom golfcoacherna anser båda sångpedagogerna att det är viktigt att följa studenten i *fler miljöer* än i lektionsrummet, exempelvis

i konsertsituation eller under ensemblelektion, men att tid och resurser för detta inte finns i dagsläget.

### **7.3.1 Det fysiska mötet i Musikhögskolans klassrum**

När jag frågar sångpedagogerna om de närvarar vid sina studenters konserter svarar de att de som regel försöker hinna med det, men säger också att det inte är en del av deras tjänst. De blir inte ersatta på något sätt eller får lön för att gå på konserter förlagda på kvällstid flera gånger per termin. De anser dock båda två att det är en viktig del i arbetet att se hur studenten fungerar i konsertsituationen.

I likhet med vad jag tycker mig kunna förstå att sångpedagogerna uttrycker som önskvärt, skulle jag vilja att man även undersökte möjligheten för att i sångundervisning utvidga antalet platser för de undervisande mötena, dvs. konserter, ensemblelektioner, beting, och liknande.

### **7.3.2 Det fysiska mötet i hemmiljö, på träningsanläggningar, på resa under tävlingsveckor och som caddie.**

Stelter (2003) menar att en bra mötesplats för coach och den coachade ska vara en miljö där denne känner sig så avslappnad som möjligt. En av golfcoacherna följer detta genom att träffa sina spelare i deras hemmiljö. Men det ska också poängteras att arbetet till lika stor del är förlagt till miljöer i skarpt läge, det vill säga i tävlingsmiljö.

När arbetet är förlagt till tävlingar innebär det enligt båda golfcoacherna att man lever väldigt tätt inpå spelaren, och man beskriver hur detta bidrar till att man har väldigt stor koll på *vem* spelaren är och *hur* spelaren fungerar i en sådan situation. En av golfcoacherna bedömer den här typen av nära arbete vara en förutsättning för sitt arbete som coach, och ger exempel på hur hon till och med i vissa situationer går caddie till spelaren.

Detta kanske bäst beskriver den skillnad jag tycker mig se mellan sångpedagogerna och golfcoacherna. Precis som Stelter (2003) menar vara så viktigt, befinner sig här spelare och coach i en likvärd position, om än i olika roller.

Jag tycker det vore intressant att i fortsatt studie undersöka effekterna av ”caddiemetoden” i sångundervisning. Kanske utvecklas samarbetet mellan sångpedagog och student än mer om pedagogen och studenten musicerade tillsammans i en konsert? Kanske får sångpedagogen en närmare inblick i hur studenten fungerar, och vad studenten behöver i sin utveckling när de befinner sig på samma nivå? Endast denna studie räcker inte som grund för att kunna göra några sådana antaganden.

### **7.3.3 Skillnader i användandet av kommunikation *utanför* det fysiska mötet**

Kommunikation är inte bara att träffas fysiskt, idag finns många andra möjligheter. Det är tydligt att golfcoacherna använder sig av dessa, medan sångpedagogerna enbart eller nästan enbart undervisar studenterna en och en i sitt sångrum. Det vore önskvärt, menar jag, att kontakt utanför det fysiska mötet var mer förekommande mellan sångpedagog och student, likt den mellan golfcoach och spelare, och menar att även detta skulle kunna vara ett område att undersöka. Nedan förklarar jag mitt resonemang.

7.3.3.1 Många timmar med telefonsamtal, skypekontakt och mailande – och även om privatliv  
Golfcoacherna återkommer ständigt till den täta kontakt de har med sina spelare *utanför* det fysiska mötet. Många timmar läggs på telefonsamtal, skypekontakt och email. Kanske är det faktum att golfspelarna arbetar över ett betydligt större geografiskt område än sångstudenter rör sig på, anledningen till att golfcoacher har kommit att utnyttja andra medel för att hålla kontakt med en spelare än enbart det fysiska mötet.

Kontakten innefattar inte enbart diskussioner kring resultat och sådant som rör den faktiska prestationen, utan också en mer personlig kontakt där man pratar om livet i allmänhet. Göran säger att helhetsbilden av en spelare hjälper honom att förstå hur denne kommer att agera även i en tävlingssituation. Han uttrycker det som att *”hur det har varit hemma kan ju också påverka hur det kommer att bli ute på tävlingen”* (Göran). Återigen speglar detta dessa två golfcoachers sätt att arbeta med spelaren i en större helhet.

### 7.3.3.2 Mail mest om ändrad tid - och sällan privata diskussioner

Sångpedagogerna berättar att de har lite kontakt med sina studenter utanför det fysiska mötet, och att den mailkontakt som eventuellt finns mest handlar om praktiska detaljer så som att ändra lektionstid. En av sångpedagogerna talar om att se till hela människan, kallar sitt arbete för en typ av coaching, och refererar till tillfällena då hon vill få en student att använda sådant som varit jobbigt i livet till att skapa ett personligt uttryck inom sången.

Med endast denna studie som underlag är det svårt att avgöra om sångpedagogen pratar om den faktiska coachingmetoden, eller om det mer handlar om att sätta ord på något som hamnar utanför det vanliga tekniska sångarbetet - för att återigen koppla till Stelters (2003) uppfattning om coachingbegreppets ofta förekommande felanvändning.

Sångpedagogerna träffar sina studenter fysiskt i mycket större utsträckning än golfcoacherna. Det är möjligt att man som sångpedagog upplever att behovet av att ha ytterligare kontakt med studenten *utanför* detta fysiska möte minskar i och med det.

I den vidare undersökning jag hela tiden refererar till föreställer jag mig att det även vore intressant att undersöka en variant av Brändström och Wiklunds modell från 1995, en modell som tog hänsyn till informationsteknikens utveckling sedan dess. Frekventa och långa möten under en period skulle kunna varvas med e-post eller annan digital kontakt enligt Wisker (2008).

## 7.4 Skillnader i gensvar till spelare eller student

I alla undervisande möten är det gensvar den undervisande/coachande ger den undervisade/coachade själva kärnan i mötet. Det gensvaret kan se olika ut: kritik, uppmuntran, utvärdering, instruktion, feedback, bland många flera. Golfcoacherna beskriver sin typ av gensvar till spelaren på ett sätt som i mycket påminner om coachingens feedback-metod.

Man menar att det är av största vikt att gensvaret blir så konkret som möjligt, och det verkar vara ett medvetet val hos de båda att hålla sig så neutral som möjligt och inte *värdera* spelarens resultat. Stelter (2003) förklarar att det är just denna beskrivande form som feedback ska ha. Man vill till exempel inte gå in för mycket i känslor eller upplevelser av ett resultat, utan fokuserar mer på vad Whitmore (2003) skulle kalla för processen - själva utförandet.

En av sångpedagogerna däremot beskriver känslor som en viktig del av gensvaret till studenten. Efter en konsert menar hon att både studenten och sångpedagogen måste få möjlighet att uttrycka hur man upplevde situationen och hur man kände sig. Känslor menar golfcoacherna vara något som är svårt att påverka, och är heller inget konkret att ta med sig efter dialogen. De ifrågasätter därför gensvar av typen “vad bra det kändes idag!”. Man vill hela tiden försäkra sig om att spelaren vet vad det var som gjorde att någonting var bra, eller mindre bra. Endast “bra” är inte beskrivande nog.

Jag finner det motsägelsefullt att golfcoacherna beskriver sin relation till spelarna som privat, samtidigt som de inte arbetar emotionellt i exempelvis feedback. Men privat och emotionell behöver naturligtvis inte vara samma sak. Paradoxalt det med, är att sångpedagogerna tar fasta på emotionerna vid en konsert, men inte lägger någon tid på vidare kontakt med studenten utanför själva lektionstiden.

Jag vågar ändå säga att golfcoachingen visar tydligt att man kan vara specifik, rak, och konkret samtidigt som man har en privat och nära relation till sin spelare. Detta hade jag önskat se mer av i sångundervisning, och jag har uppfattningen att denna typ av sorterad feedback är effektivare än en enbart emotionellt baserad feedback. Att feedback är ett av områdena som borde ingå i den vidare undersökningen är självklart.

## **7.5 Sammanfattning av resultatdiskussion**

Här vill jag på sammanfatta diskussionskapitlet utifrån mina forskningsfrågor.

### **7.5.1 Pedagogiska modeller inom golfcoaching som skulle kunna göras till föremål för en undersökning om överförbarhet till sångundervisning på högskolenivå**

Jag menar att man skulle kunna undersöka möjligheten att föra över idén om en *gemensam planering* av undervisningen från golfcoaching till sångundervisning. Jag tror att ett *gradvist ökat studentinflytande* främjar studentens självständighet och hjälper även de studenter som behöver öva sig i den här typen av delaktighet. Jag tror i likhet med vad Brändström och Wik-

lunds studie visar, att studenter upplever den här typen av arbetssätt vara mer förankrat i det verkliga livet.

Jag skulle vilja se att sångundervisningen skulle fokusera mer på *undervisande möten utanför klassrummet* än vad man gör idag. Det hade varit önskvärt att undersöka vilken beredskap som finns för denna typ av arbetssätt om man ser till de institutionella förutsättningarna, så att man exempelvis möjliggjorde för sångpedagogen att undervisa i ”skarpt läge”, så som konsertprojekt eller ensemblesituationer.

En annan typ av möte utanför klassrummet är det digitala mötet. Golfcoacherna använder sig av epost och skype, och även det ser jag vara möjligt att applicera på sångundervisningen. Man kan också tänka sig att man genom *användningen av andra kommunikationsredskap* kan följa en student vid exempelvis konserter och turnéer som man inte har möjlighet att närvara vid fysiskt. Även detta borde vara del av en vidare undersökning.

Slutligen vill jag föreslå att man undersöker vad ett *medvetet och sorterat gensvar* skulle ge för resultat i sångundervisning. Jag tror att en feedback-liknande metod där gensvaret sorteras i kortsiktiga och långsiktiga mål samt i resultat och process ökar studentens medvetenhet i den individuella utvecklingen.

Även om musikutövande säkert är mer emotionellt bundet än idrottsutövande, menar jag att det är viktigt att inte låta studentens eller sångpedagogens känslomässiga värderingar väga för tungt i feedback-momentet. Det är enligt min mening viktigt att vara konkret och tydlig för att kunna sortera i utövarens process, det vill säga i det utövaren faktiskt gör och inte basera gensvaret på känslor eller emotionell upplevelse.

### **7.5.2 Skillnader mellan golfcoaching och sångundervisning som behöver problematiseras inom ramen för en vidare undersökning**

Det finns förutsättningar för en sångpedagogs arbete som begränsar möjligheterna till studentinflytande över planering och schemaläggning. Sångpedagogernas arbete begränsas av *institutionella traditioner*.

Till skillnad från golfcoachen får sångpedagogen inte lön av sångstudenten, utan är anställd

vid musikhögskolan. Sångpedagogen är inte ensam ansvarig, utan måste ta hänsyn till institutionens ekonomiska och tidsekonomiska resurser. En golfcoach däremot anställs av spelaren för att närvara vid en tävlingsvecka. *Ekonomiska resurser* kan sannolikt vara ett problem för förändringar av sångpedagogernas arbete.

Även sångstudentens utgångsläge skiljer sig från det av golfspelarens. På musikhögskolan studerar man, och man har inte som syfte att tjäna pengar till skillnad från golfspelaren. *Målet med verksamheten* är inte samma som för golfspelarna.

## **8 Eftertext**

Jag gick från golfens värld och kom till musikens. Där vill jag stanna, men jag tror att det finns pedagogiska modeller inom idrotten som skulle gagna musikvärlden. Jag har försökt identifiera några av dessa, inte för att påstå att så här måste det vara, utan för att ringa in ett område att undersöka vidare. Min uppsats har handlat mycket om golf, men jag hoppas och tror att den ändå kan vara läsvärd för musiker.



## 9 Litteraturförteckning

Gaunt, H. (2009). *One-to-one tuition in a conservatoire: the conceptions of instrumental and vocal education students*. Guildhall: Society for education, Music and psychology research, Guildhall school och music and drama.

Jorgensen, H. (2009). *Research into higher music education*. Oslo: Novus AS.

Nilsson, P. (2000). *Coaching*. Borås: SISU Idrottsböcker.

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Stelter, R., (Red.). (2003). *Coaching, lärande och utveckling*. Kristianstad: Liber AB.

Whitmore, J. (2003). *Nya coaching för bättre resultat*. Jönköping: Brain Books AB.

Brändström, S., Wiklund, C. (1995). *Två musikpedagogiska fält. En studie om kommunala musikskola och musiklärarutbildning*. Umeå: Faculty of Social Sciences, University of Umeå.

Wisker, G., Exley K., Antoniou M., Ridley P. (2008). *Working one-to-one with students*. New York: Routledge

de Certeau, Michel (1984). *The Practice of Everyday Life*. Berkely: University of California Press. (Originalarbete publicerat 1980). Det sammanfattande introduktionskapitlet hämtat 20 december 2010 på Ubuweb: [http://www.ubu.com/papers/de\\_certeau.html](http://www.ubu.com/papers/de_certeau.html)

## 10 Bilagor

### Intervjufrågor

1. Kan du börja med att berätta för mig om en knepig undervisningssituation som du tycker att du hanterade bra? Och berätta varför det blev bra till slut!

2A. Hur många elever/spelare har du?

2B. Hur många elever/spelare träffar du per tillfälle?

3A. När sker ditt möte med eleverna/spelarna?

3B. Hur planeras ett möte med eleven/spelaren? Fasta tider varje vecka? Vid behov? In-  
för/under konsert/tävling? Etc.

4A. Var sker ditt möte med eleven/spelaren?

4B. Skiljer sig undervisningsmiljön från den miljö där eleven/spelaren sedan utöver sina  
färdigheter?

Hur mycket tid ägnar du åt varje spelare utanför själva undervisningstillfället, och hur ser det  
arbetet ut? Ex mail, telefon, fika, förberedelser, etc.

5. Låt oss säga att eleven/spelaren står inför en stor konsert/tävling. Hur jobbar du då med  
eleven/spelaren?

6. Låt oss säga att eleven/spelaren precis har genomfört en stor konsert/tävling. Hur jobbar du  
då med eleven/spelaren?

7A. Brukar du närvara vid elevers konserter/tävlingar?

7B. Upplever du att du har en klar uppfattning om hur eleven/spelaren fungerar i en konsert-,  
tävlingssituation?

7B. Hur har du skaffat dig den uppfattningen?

8A. Hur jobbar du med reflektion och feedback med eleven/spelaren?

8B. På vilket sätt är eleven/spelaren delaktig i det momentet?

8C. I det arbetet, använder du dig av några verktyg så som videokamera, inspelningsteknik,

etc?

9. Om du märker att eleven/spelaren har problem med något som rör det tekniska (rösten/svingen), hur går du då tillväga för att hjälpa honom/henne?

Är du dina elevers/spelares enda lärare/coach/tränare, eller ingår du i ett team av människor som eleven/spelaren har kring sig? Vilka är de personerna i så fall? Vilken roll har dem?

10. Har du någon förebild när det gäller ledargestalter, pedagoger, etc? följer du någon av hans/hennes metoder?

12. Vad ser du dig som? Pedagog? Ledare? Lärare? Coach? Tränare?

